

ห้องสมุดกฎหมายของไทย ปัจจุบัน และอนาคต

สุชัยญา จีระพันธุ์ *

ห้องสมุดกฎหมาย เป็นห้องสมุดเฉพาะประเภทหนึ่ง คือ เป็นห้องสมุดที่เก็บรวบรวมหนังสือ จุลสาร วารสาร เอกสาร และสิ่งพิมพ์อื่นๆ เฉพาะสาขาวิชากฎหมาย และสาขาที่เกี่ยวข้องของกับกฎหมาย เพื่อให้บริการแก่ผู้ใช้ซึ่งเป็นสมาชิกในหน่วยงานที่ห้องสมุดสังกัด

ห้องสมุดกฎหมายของไทย แบ่งออกได้เป็น 4 ประเภทใหญ่ๆ คือ

1. ห้องสมุดของกระทรวง กรม และหน่วยงานของรัฐบาล ซึ่งเกี่ยวข้องกับกฎหมาย โดยตรง รวบรวมวรรณกรรมกฎหมาย เพื่อสนองความต้องการของนักกฎหมายในสถานที่ทำการนั้นๆ เช่น ห้องสมุดกลาง กระทรวงยุติธรรม มีวัตถุประสงค์ที่จะจัดหาหนังสือเกี่ยวกับขบวนการยุติธรรมสำหรับผู้ที่พำนัก และเจ้าหน้าที่ในกระทรวงยุติธรรมได้ใช้คนกว่า เป็นต้น

2. ห้องสมุดของศาล มีวัตถุประสงค์ที่จะรวบรวมหนังสือกฎหมายที่เป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาคดีทางภาคนี้ เช่น ห้องสมุดศาลจังหวัดเชียงใหม่ ห้องสมุดศาลอุทธรณ์ ห้องสมุดศาลฎีกา เป็นต้น ห้องสมุดศาลเหล่านี้จะเก็บสิ่งพิมพ์เน้นหนักไปในด้านตัวบทกฎหมายและคำพิพากษา ศาลระดับต่างๆ

3. ห้องสมุดของสมาคม มีหน้าที่ให้บริการแก่สมาชิกของสมาคมนั้น เช่น ห้องสมุดของสำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา ซึ่งประกอบด้วยสมาชิกที่เป็นนักกฎหมายทั่วประเทศ และนักศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา ห้องสมุดนี้ให้ความสำคัญต่อวรรณกรรมกฎหมายทุกประเภท นอกจากนี้ยังมีห้องสมุดของสมาคมทนายความแห่งประเทศไทย ซึ่งให้บริการแก่ทนายความที่เป็นสมาชิกด้วย

4. ห้องสมุดของสถาบันการศึกษากฎหมาย ซึ่งให้บริการแก่อาจารย์และนิสิตนักศึกษากฎหมาย ห้องสมุดดังกล่าวได้แก่ ห้องสมุดคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ห้องสมุดคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นต้น

* บรรณาธิการห้องสมุดคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ห้องสมุดทั้ง 4 ประเภทนี้ ส่วนใหญ่มีขนาดเล็ก คือ มีหนังสือประมาณ 10,000 - 20,000 เล่ม ใ้บริการแก่ผู้ใช้ประมาณ 200 - 500 คน เป็นอย่างมาก การจัดหมวดหมู่หนังสือส่วนใหญ่จะใช้ระบบที่ใช้จัดหนังสือคานกกฎหมายโคอันโคแกระบบเทศนิยมติวอี้ (Dewey Decimal Classification) ระบบรัฐสภาอเมริกัน (Library of Congress Classification) และระบบซิลเลอร์ (Foreign Law Classification in Columbia University Law Library by A. Arther Schiller) และเนื่องจากเป็นห้องสมุดขนาดเล็ก ห้องสมุดเหล่านี้จึงมักมี บรรณารักษ์เพียง 1 หรือ 2 คน เท่านั้น การบริหารงานห้องสมุดส่วนใหญ่ มักขึ้นกับผู้บริหารระดับสูงของสถาบันหรือหน่วยงานที่ห้องสมุดสังกัด บรรณารักษ์เป็นเพียงผู้รับนโยบายมาดำเนินการ ทั้งนี้รวมถึงอำนาจในการควบคุมงบประมาณ และการสั่งซื้อหนังสือด้วย

ปัจจุบันนับได้ว่าประเทศไทยเรายังไม่มีห้องสมุดกฎหมายที่สมบูรณ์แบบ เนื่องจากสิ่งพิมพ์มีค่าราคาสูงหลาย ตัวบทกฎหมาย หนังสืออ้างอิงคานกกฎหมาย คำราฎหมายและคำอธิบายกฎหมาย มีการผลิตน้อยจนไม่เพียงพอับความต้องการ โดยเฉพาะสิ่งพิมพ์ทางกฎหมายที่เป็นภาษาไทย นอกจากนี้บรรณารักษ์ของห้องสมุดกฎหมายเกือบทุกแห่งไม่มีความรู้คานกกฎหมาย และระบบการจัดหนังสือก็เป็นระบบของต่างประเทศ ซึ่งนำมาใช้กับระบบของกฎหมายไทยได้ยาก เหล่านี้จึงทำให้เกิดปัญหาในการดำเนินงานมากมาย รวมทั้งการที่ได้รับงบประมาณอันจำกัด แม้สถาบันการศึกษาบางแห่งจะมีทุนอุดหนุนพิเศษ ก็ยังไม่เพียงพอ นอกจากนี้ยังให้บริการจำกัดอยู่ในวงแคบและปราศจากความร่วมมือกันเท่าที่ควร ในด้านสิ่งพิมพ์ทางกฎหมายของต่างประเทศก็ เช่นกัน อาจกล่าวได้ว่ายังไม่มีห้องสมุดกฎหมายใดในประเทศไทยที่ดีเพียงพอแก่การศึกษาวิจัยทางกฎหมาย ไม่อาจะเป็นในด้านกฎหมายเปรียบเทียบหรือในด้านกฎหมายระหว่างประเทศ ทั้งนี้เพราะข้อจำกัดในด้านงบประมาณเช่นกัน

สำหรับสำนักงานทนายความหรือ สำนักงานที่ปรึกษากฎหมายที่มีชื่อเสียงหลายแห่ง โดยเฉพาะในกรุงเทพมหานคร ปัจจุบันได้เล็งเห็นประโยชน์ และความจำเป็นของการมีห้องสมุดไว้ในสำนักงาน เพื่อให้ทนายความในสังกัดสามารถค้นหาข้อมูลที่ต้องการได้ทันเวลาที่แต่เอกสารที่จัดเก็บมักจำกัดอยู่ในวงแคบซึ่งก็ได้แก่ตัวบทกฎหมายที่สำนักงานต้องใช้อย่าง เรื่องไม่ใช่ทุกเรื่อง คำพิพากษาฎีกา คู่มือการจดทะเบียนการค้าสัญญา คู่มือการตั้งบริษัทและอื่น ๆ ที่ใช้บ่อย ๆ เอกสาร-

จำพวกแบบฟอร์ม การทำสัญญา การขอสิทธิต่าง ๆ ห้องสมุดเหล่านี้มักไม่มีระบบการจัดที่แน่นอน แต่จะจัดเพื่อให้ใช้ได้สะดวกซึ่งก็แล้วแต่ว่า แห่งไหนจะจัดอย่างไรและมอบให้พนักงานของสำนักงานใดคนหนึ่งเป็นผู้ดูแล สำนักงานเหล่านี้ได้แก่ สำนักงานกฎหมาย ดร. อุกฤษ มงคลนาวิน, สำนักงานที่ปรึกษากฎหมาย คิลลิก แอนด์ คิวบินส์, สำนักงานที่ปรึกษากฎหมายเบเคอร์ แอนด์ แม็คเค็นซี, สำนักงานทนายความควัวน่า เป็นต้น

ปัญหาจริงมีอยู่ว่า ขณะนี้เรามีห้องสมุดกฎหมายมากมายหลายแห่ง แต่ต่างก็ไม่สมบูรณ์ จนมีผู้ใช้บางคนอาจคิดว่าไป ใช้ได้ไม่เต็มที หรือไม่ก็เสียเงินไม่ไปใช้ ในอนาคตเราควรหรือไม่ที่จะมีห้องสมุดกฎหมายเพียงจำนวนน้อยแต่ดี มีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน มีการร่วมมือกัน ในการทำสมัคร เพื่อให้สะดวกแก่ผู้ใช้ มีการให้สมระหว่างห้องสมุดกันอย่างกว้างขวางมากขึ้น และอนาคตหากเป็นไปได้ เราควรที่จะได้มีการร่วมมือกัน สร้างระบบสำหรับจัดหมวดหมู่หนังสือกฎหมายดีหยขึ้น เพื่อจะได้ไม่ต้องปวดเศียรเวียนเกล้ากับระบบของต่างชาติ โดยที่ต่างคนต่างใช้กันจนไม่รู้ว่าจะอะไรเป็นอะไร เหมือนดัง เชื้อไขกุ่มัน.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย